Gemeente Culemborg

MPG 2023

Meerjaren Programma Grondexploitatie

Deel I - Beleid & Resultaten

Culemborg

Versie 5 mei 2023

Colofon

Opdrachtbeschrijving: **Meerjarenprogramma Grondexploitatie 2023**

Opdrachtgever:

bestuurlijk Portefeuille Grondzaken
M. Peters (wethouder)

ambtelijk Programma Stedelijke Ontwikkeling
S. Bosman (programmaregisseur)

Opdrachtnemer:

auteurs S. van de Grootevheen (planeconoom)
P. Schinkel (planeconoom)

contactpersoon P. Schinkel
E p.schinkel@culemborg.nl
T 0345 - 477 700

Zaaknummer: GZDGCB 866503 / 869149

Versie: definitief

Openbaarheid: Deze rapportage is openbaar.

INHOUDSOPGAVE

1. INLEIDING 5
2. HET MPG; DOEL & FUNCTIE 6
2.1 Aanleiding 6
2.2 Doelstelling 6
2.3 Relatie met Jaarrekening & Begroting 6
2.4 Sturingswaarde 6
2.5 De Grondbedrijfsfunctie 7
3. UITGANGSPUNTEN & BELEID 9
3.1 Wet & Regelgeving 9
3.2 Gemeentelijk Beleid 10
3.3 Gehanteerde Rekenparameters 11
4. FINANCIELE SAMENVATTING PROJECTEN & ACTIVITEITEN 13
4.1 Actief Grondbeleid 13
4.2 Facilitair Grondbeleid 13
4.3 Integrale Gebiedsontwikkeling 14
4.4 Samenwerkingsverbanden 15
4.5 Verspreide Eigendommen 15
4.6 Risicoanalyse 15
5. RESERVES & VOORZIENINGEN 19
5.1 Toelichting op de Staat van Reserves & Voorzieningen 19
5.2 Staat van Reserves & Voorzieningen 20
5.3 Verkenning toekomstige ontwikkelingen 20
BIJLAGE: DEFINITIES 23

1. INLEIDING

Voor u ligt het meerjarenprogramma grondexploitaties (MPG) 2022 van de gemeente Culemborg. Dit document wordt jaarlijks opgesteld en ter vaststelling aan het gemeentebestuur voorgelegd. In dit stuk wordt een uiteenzetting gegeven van de activiteiten van de grondbedrijfsfunctie van de gemeente Culemborg, zowel in financieel-economische zin alsook in het bijbehorende risicoprofiel. Op basis van de politieke opdrachten, de bekende risico's en de inschatting van de vastgoedmarkt, geeft dit MPG een doorkijk vanuit het verleden naar de toekomst van de in ontwikkeling zijnde complexen.

Dit MPG helpt u om de inhoud van de jaarrekening en de begroting op het gebied van grondexploitaties nog beter te duiden. Op deze wijze kan het MPG van betekenis zijn als instrument ten behoeve van de kaderstellende en controlerende rol van de raad. De cijfers in het MPG sluiten aan bij de jaarrekening 2021.

Dit MPG bestaat uit twee separate delen. Voor u ligt **Deel I ('Beleid & Resultaten')**. Dit is het overkoepelende deel van de portefeuille, waarin de financiële resultaten van de individuele projecten en activiteiten worden samengevat en met elkaar in verband worden gebracht. Het boekwerk start met een algemeen hoofdstuk die het MPG positioneert en het beleidskader schetst. Vervolgens leidt een samenvatting van de financiële resultaten u naar een meerjarig inzicht in reserves en voorzieningen.

Deel II ('Projecten & Activiteiten') is eigenlijk de onderlegger voor deel I en gaat dieper in op de individuele projecten en activiteiten van de grondbedrijfsfunctie. Na een algemene beschouwing hoe de verhouding tussen vraag en aanbod zich ontwikkelt binnen onze gemeente, wordt per project toegelicht wat we realiseren, wat de voortgang is, welk financieel resultaat we naar verwachting gaan bereiken en met welke risico's we rekening houden. Alle exploitatieberekeningen zijn per 1 januari 2023 geactualiseerd, waarbij alle beschikbare informatie en inzichten zijn verwerkt. De gepresenteerde cijfers leveren hiermee het best mogelijke inzicht, dat op dit moment te geven is. U kunt dit deel II beschouwen als een projectenboek.

De portefeuille aan projecten en activiteiten kent een primaire indeling die een relatie heeft met het ruimtelijke proces, het (soort) financiële risico's en de sturingswaarde voor de gemeente. De structuur van de portefeuille herkent u in deel I in de indeling van het vierde hoofdstuk. U vindt de projecten en activiteiten hier gesorteerd naar de categorieën:

- actief grondbeleid
- facilitair grondbeleid
- integrale gebiedsontwikkeling
- samenwerkingsverbanden
- verspreide eigendommen

Voor een uitgebreidere toelichting op de individuele projecten en activiteiten wordt u verwezen naar deel II van dit MPG.

We doorlopen, met het Verdiepend woningvraag onderzoek (GZDGCB 128923), een proces dat moet leiden tot besluiten over hoe we omgaan met onze woningbouwopgave. Aan het eind van het proces moet dit leiden tot een aangepast woningbouwprogramma, inclusief financiële onderbouwing. Dat laatste doen we in **Deel III ('Financiële verkenning nieuw beleid')**, waarmee we een antwoord geven op de woningbouwopgave en de bijbehorende financiële aspecten. Met deel III in de hand kan een betere inschatting worden gemaakt van het beslag op de beschikbare middelen in de reserve grondexploitatie.

2. HET MPG; DOEL & FUNCTIE

2.1 Aanleiding

Vanuit onder andere de organisatieontwikkeling, de jaarrekeningcontrole en het rekenkameronderzoek (maart 2015) is aangegeven dat er behoefte is aan actuele grondexploitaties en programmatisch sturen op de ruimtelijke projectenportefeuille. Er is met name behoefte aan een meerjarig inzicht en overzicht van de ruimtelijke projecten en de portefeuille om goed onderbouwde bestuurlijke keuzes te maken, zowel binnen de afzonderlijke projecten als over de gehele projectenportefeuille op de middellange termijn. Het verantwoord kunnen afromen en aanvullen van de reserve grondexploitatie speelt hierbij ook een belangrijke rol.

Het MPG biedt 1) verdieping en herziening van de grondexploitaties en 2) structuur en samenhang in de ruimtelijke projectenportefeuille.

2.2 Doelstelling

Doelstelling van het MPG is om de bedrijfseconomische situatie van de projectenportefeuille transparant in beeld te brengen, waarbij verantwoording wordt afgelegd over wijzigingen en een doorkijk wordt gegeven in de toekomst. Het MPG vormt een kader voor het gemeentebestuur, op basis waarvan op verantwoorde wijze financiële beslissingen in deze portefeuille genomen kunnen worden.

Het MPG wordt jaarlijks in samenhang met de jaarrekening geproduceerd. Het nu voorliggende MPG 2023 dient als nadere onderbouwing van de jaarrekening 2022.

2.3 Relatie met Jaarrekening & Begroting

In de verplichte paragraaf Grondbeleid van de jaarrekening dient de gemeente te beschrijven hoe zij haar grondbeleid heeft toegepast en wat de financiële gevolgen daarvan zijn. De jaarrekening 2022 voldoet aan deze vereiste. Het voeren van grondbeleid en het uitvoeren van projecten is een zeer complexe materie. Dat vraagt op onderdelen meer toelichting dan in een paragraaf in de jaarrekening kan worden gegeven. Het MPG voorziet in deze toelichting.

In het MPG worden, op basis van actuele berekeningen, de financiële consequenties van alle projecten en activiteiten vertaald in een meerjarige staat van reserves en voorzieningen. De beginstand van deze staat is altijd 1 januari van het redactiejaar, in dit geval 2023. Deze moet aansluiten op de eindstand van het voorafgaande jaar, zoals deze in de jaarrekening wordt vermeld. Bovendien is er aansluiting tussen de exploitatieberekeningen en de jaarrekening.

Bij de beoordeling van de jaarrekening door de accountant wordt gebruik gemaakt van het MPG. Het MPG wordt echter als zelfstandig stuk niet formeel beoordeeld of goedgekeurd door de accountant.

De exploitatieberekeningen geven meerjarig inzicht in de verwachte kosten en opbrengsten van een activiteit. Per jaar is een inzicht te geven in de financiële ontwikkeling. Optelling van alle activiteiten binnen de grondbedrijfsfunctie per jaarschijf (in reële waarden) zijn de basis voor de begroting van de grondbedrijfsfunctie. Het MPG en alle onderliggende berekeningen bieden hiervoor het meest actuele kader.

2.4 Sturingswaarde

Het gemeentebestuur heeft met het MPG de beschikking over een integraal financieel beeld, waartegen nieuwe investeringsbeslissingen of nieuw beleid op het gebied van de ruimtelijke ontwikkeling kunnen worden afgewogen. Het MPG kan daarmee als kader fungeren bij besluitvorming waaraan financiële consequenties zijn verbonden.

BESLUITVORMING

Met het vaststellen van het MPG neemt het gemeentebestuur de volgende besluiten:

- Vaststellen van de huidige stand van zaken van de individuele activiteiten/projecten, gebaseerd op geactualiseerde (grond)exploitatieberekeningen.
- Vaststellen van het gepresenteerde meerjarige overzicht van reserves en voorzieningen en de daarin benoemde mutaties.
- Vaststellen van de overige voorstellen, zoals expliciet in het raadsvoorstel staan vermeld
- Vaststellen van het MPG als onderbouwing van de jaarrekening.

Het MPG is na vaststelling uitgangspunt voor de verdere beheerrapportages, waarin significante afwijkingen ten opzichte van het MPG worden gemeld.

Grondexploitaties

De gemeenteraad stelt met het MPG géén nieuwe grondexploitaties vast, die daarmee actief zouden worden verklaard. Het vaststellen van grondexploitaties zal altijd expliciet aan de gemeenteraad worden voorgelegd via aparte besluitvorming. Daarbij wordt meer in detail op het project ingegaan dan in het MPG het geval is.

Lopende grondexploitaties worden tenminste jaarlijks geactualiseerd. Indien er bij actualisatie significante financiële afwijkingen blijken, dan worden ook deze expliciet onder de aandacht van de Raad gebracht. Voor zover nodig wordt er dan om aanvullende besluitvorming gevraagd.

Indien de actualisatie afwijkingen toont, die in relatie tot het project beperkt van omvang zijn en die verband houden met de normale dynamiek bij het uitvoeren van grondexploitaties, dan wordt de betreffende grondexploitatie niet separaat aan de Raad voorgelegd. De grondexploitatie wordt in dat geval in het MPG nader toegelicht. Vaststelling hiervan maakt onderdeel uit van vaststelling van het MPG.

2.5 De Grondbedrijfsfunctie

Gebiedsontwikkeling is een risicovolle en complexe activiteit. De markt is volop in beweging en dynamischer dan ooit. Het is dan ook van het grootste belang om in control te zijn. Gebiedsontwikkeling is evenwel een belangrijk en onmisbaar middel om bij te dragen aan gemeentelijke doelstellingen, zoals deze bijvoorbeeld in het raadsprogramma zijn verwoord. Dat alles vraagt iets van de organisatie, van medewerkers en van onze bedrijfsprocessen.

Rollen & Taken

Om de financiële beheersing van projecten en activiteiten te ondersteunen en te borgen, is er in het brede proces van gebiedsontwikkeling een aantal taken en rollen ingebed. Deze taken en rollen worden aangeduid als de grondbedrijfsfunctie. In essentie gaat het daarbij om twee dimensies:

Ambtelijk zijn projectleiders integraal verantwoordelijk voor hun projecten. Daarmee ligt ook de financiële eindverantwoordelijkheid bij hen. Zij moeten de voortgang van projecten verantwoorden naar hun ambtelijke en bestuurlijke opdrachtgever. Om de projectleiders daarbij te ondersteunen is specifieke expertise binnen de organisatie aanwezig op het gebied van planeconomie, business-cases, grondtransacties en regelgeving omtrent verslaglegging. Deze expertise wordt op projectniveau, onder eindverantwoordelijkheid van de betreffende projectleider, ingezet om de projecten te begeleiden en te beheersen. Zo wordt op eenduidige wijze gestuurd op de financiële haalbaarheid en de financiële risico's van projecten. Deze taken worden aangeduid als de grondbedrijfsfunctie, in *de dienstverlenende rol (lees: planeconomie)*.

De grondbedrijfsfunctie heeft echter ook nog een andere rol: die van *financieel portefeuille-management*. Over alle projecten heen bewaakt de grondbedrijfsfunctie de financiële gevolgen van projecten voor de begroting van de gemeente. Zij ziet er op toe dat relevant beleid en de financiële uitgangspunten duidelijk zijn vastgelegd en in alle projecten consequent worden toegepast. Zij adviseert over reserves en zorgt voor de noodzakelijke voorstellen omtrent verliesvoorzieningen. De grondbedrijfsfunctie signaleert eventuele knelpunten tussen het individuele projectbelang en het algemene belang van de gemeente en zorgt daarmee voor de financiële hygiëne

en samenhang in de portefeuille. Het MPG wordt daarom ook door de grondbedrijfsfunctie samengesteld (in opdracht van de programmaregisseur stedelijke ontwikkeling).

Samengevat heeft de grondbedrijfsfunctie als taak om:

- voor het actieve grondbeleid voldoende grond beschikbaar te hebben
- te zorgen dat het benodigde grondbeleidsinstrumentarium voorhanden is
- planeconomische en fiscale expertise binnen ruimtelijke ontwikkelingsprojecten te leveren
- te verzekeren dat er verantwoord wordt omgegaan met de risico's die samenhangen met het exploiteren van gronden
- te sturen en bewaken op portefeuilleniveau

In het op termijn op te stellen **Deel III (‘Financiële verkenning nieuw beleid’)** van het MPG zal de financiele onderbouwing van het woningbouwprogramma worden vastgelegd.

3. UITGANGSPUNTEN & BELEID

3.1 Wet & Regelgeving

Besluit Begroting & Verantwoording

Voor gemeenten en provincies is de regelgeving voor het opstellen van begrotings- en verantwoordingsstukken vastgelegd in het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV). In het BBV is opgenomen dat er een commissie is met als taak om zorg te dragen voor een eenduidige uitvoering en toepassing van het BBV. De commissie BBV heeft een notitie uitgebracht met stellige uitspraken en aanbevelingen omtrent Grondbeleid in de begroting en jaarverslaglegging (juli 2019). De bestaande notities over grondexploitatie en faciliterend grondbeleid zijn daarbij aangevuld en geactualiseerd en er zijn ook hoofdstukken toegevoegd over het belang van het grondbeleid voor raadsleden, over de paragaaf grondbeleid en de overige paragrafen. Hiermee wordt specifiek ingegaan op de informatiebehoefte voor de raad. De notitie heeft gevolgen gehad voor de verantwoording van het resultaat van de grondexploitaties.

Daarnaast geeft de commissie duiding aan BBV-vraagstukken door het beantwoorden van vragen. Ook deze antwoorden leiden soms tot wijzigingen in de verantwoording. Eén van de recente onderwerpen betreft het tussentijds nemen van winsten. De nadere duiding van de commissie BBV stelt dat de berekening van deze te nemen winsten op eindwaarde dient te geschieden, waar voorheen een berekening op contante waarde niet uitgesloten was. De ontwikkelingen binnen het BBV volgen we nauwgezet en wijzigingen worden, in overleg met de accountant, doorgevoerd.

Tussentijdse winstneming

Conform het BBV moeten winsten uit grondexploitatie worden genomen als daar voldoende zekerheid over bestaat. Deze verplichting om winst te nemen baseert zich op het realisatiebeginsel. De berekening van de omvang van de winst geschiedt volgens de percentage-of-completion methode (POC). Dit betekent: voor zover gronden zijn verkocht en opbrengsten zijn gerealiseerd moet tussentijds naar rato van de voortgang van de grondexploitatie winst worden genomen. Bij het nemen van tussentijdse winst moet aan drie voorwaarden voldaan worden, namelijk:

1. Het resultaat op de grondexploitatie kan betrouwbaar worden ingeschat;
2. Er is grond verkocht;
3. Er zijn kosten gerealiseerd.

Indien er nog onzekerheden bestaan over de nog te realiseren baten of lasten (voorwaarde 1) dan kunnen onderbouwde en berekende risico’s in mindering worden gebracht bij de berekening van eventuele tussentijdse winstnemingen.

Conform gemeentelijk beleid worden winsten uit grondexploitaties (tussentijds en/of bij afsluiting) toegevoegd aan de reserve grondexploitatie. De winsten worden in de boekwaarde van de betreffende grondexploitaties opgenomen en hierover wordt aan de algemene dienst de rekenrente vergoed.

Kostenverhaal

Uitgangspunt is dat kosten die de gemeente maakt om een project te ontwikkelen, worden goedgemaakt door het project. Voor actief grondbeleid betekent dit dat de kosten onderdeel uitmaken van de verkoopprijs van de bouwrijpe grond.

Voor faciliterend grondbeleid ligt dat anders. De gemeente verkoopt immers geen grond, maar helpt een initiatiefnemer om op eigen grond een project te realiseren. De gemeente is conform de grondexploitatiewet verplicht om haar gemaakte kosten in het kader van de ruimtelijke ontwikkelingen te verhalen op ontwikkelende partijen. Dit kostenverhaal is publiekrechtelijk af te dwingen door het opstellen van een exploitatieplan en het innen van exploitatiebijdragen.

Gemeenten kunnen echter ook privaatrechtelijk tot een vergelijk komen met ontwikkelende partijen. Dit privaatrechtelijk spoor geniet de voorkeur en wordt in de praktijk ook het meeste toegepast. Partijen sluiten in dat geval een zogeheten *anterieure overeenkomst*. Gemeente en initiatiefnemer maken daarin afspraken over de diensten van de gemeente tijdens de uitvoering van het project en de vergoeding die daar tegenover staat. In Culemborg wordt vooruitlopend daarop al in de allereerste fase een *intentieovereenkomst* met de initiatiefnemer gesloten. Daarbij wordt afgesproken dat de initiatiefnemer ook de gemeentelijke onderzoekskosten in de haalbaarheidsfase overneemt, ook al leidt dat uiteindelijk niet tot een project.

Wet op de Vennootschapsbelasting

Per 1 januari 2016 is de Wet modernisering Vennootschapsbelasting overheidsondernemingen in werking getreden. Indien een 'cluster aan activiteiten' binnen de gemeente in fiscale zin kwalificeert als onderneming, dan is over de winst die in dat cluster wordt behaald in beginsel 25% vennootschapsbelasting (Vpb) aan de staat verschuldigd. Analyse heeft uitgewezen dat de cluster 'gemeentelijke grondexploitaties' in beginsel inderdaad voldoet aan de criteria voor Vpb-plicht. Dat geldt ook voor de grondexploitatie van CV Parijsch, waar de gemeente een belang in heeft. Jaarlijks dient er aangifte te worden gedaan, maar dat betekent niet dat er jaarlijks ook daadwerkelijk fiscaal winst wordt gemaakt en er een vordering ontstaat.

In 2020 is door de gemeente met de belastingdienst een Vaststellingsovereenkomst (VSO) afgesloten. Hierbij zijn de openingsbalansen voor de grondexploitaties definitief vastgesteld en zijn er afspraken gemaakt over de te hanteren parameters (disconteringsvoet).
De aangiften 2016 tot en met 2021 zijn conform de VSO ingediend. Over deze jaren heeft de gemeente Culemborg € 2,8 miljoen compensabele verliezen.

3.2 Gemeentelijk Beleid

Nota Grondbeleid 2020

De wijze waarop de gemeente Culemborg haar rol ten behoeve van ruimtelijke doelstellingen kiest en uitvoert is vastgelegd in de nota grondbeleid 2020 (GZDGCB 87076). De bestuurlijke visie en rolbepaling zijn in deze nota uitgewerkt. Grondbeleid is geen doel op zich, maar draagt bij aan het realiseren van een zorgzame, sociale, groene (duurzame) en ondernemende stad met aandacht voor de fysiek-sociale wijkontwikkeling. Daarmee is grondbeleid een belangrijk instrument om de uitgangspunten zoals verwoord in het raadsakkoord 2018 te realiseren.

Met het nieuwe grondbeleid wordt een goed gebalanceerde ruimtelijke ontwikkeling gerealiseerd. Daarmee komen ruimtelijke en maatschappelijke doelen in samenhang met financieel beheerste resultaten tot stand. Grondbeleid is een middel om ruimtelijke doelstellingen op het gebied van de volkshuisvesting, lokale economie, natuur en groen, infrastructuur en maatschappelijke voorzieningen te realiseren. Het grondbeleid is ondersteunend aan de doelstellingen van de gemeente, die zijn vastgelegd in toekomstvisies, stadsvisie en beleidsnota's over bijvoorbeeld wonen, duurzaamheid en ruimtelijke ontwikkeling. De nota grondbeleid 2020 biedt op basis van de stadsvisie ook handvatten om op ruimtelijk terrein innovatie en particulier initiatief mogelijk te maken. Omdat ruimtelijk, economisch en maatschappelijk beleid elkaar raken in ruimtelijke ontwikkelingen, legt deze nota extra nadruk op de brede afweging. Met het grondbeleid kan gericht worden gestuurd op het in samenhang bereiken van ruimtelijke en maatschappelijke impact in samenhang met de financiële businesscase en het risicoprofiel.

Als voorkeursrol kiest de gemeente op basis van onderstaande argumenten voor het zoveel mogelijk toepassen van het regie-faciliterend grondbeleid. Het uitgangspunt is dat de gemeente bij gewenste grondexploitaties meestal zelf geen eigen grond heeft of actief grond wil verwerven, maar vooral ontwikkelingen daartoe van derden mogelijk wil maken en actief hierbij faciliteert. Marktpartijen of particulieren ontwikkelen hierbij voor eigen rekening en risico grondposities. De gemeente beperkt zich tot haar publiekrechtelijke rol. Dat wil zeggen tot het vaststellen van kaders en randvoorwaarden in ruimtelijke plannen. Bovendien is de gemeente

verantwoordelijk voor de aan de ontwikkeling gerelateerde aanleg van voorzieningen van openbaar nut. De kosten die de gemeente hiervoor maakt worden verhaald op de initiatiefnemer.

Ondanks dat in Culemborg gekozen is voor de voorkeursrol van regie-faciliterend grondbeleid als uitgangspunt, sluit dit niet volledig de deur voor het incidenteel toepassen van een actieve rol. Daarin verwerft de gemeente zelf grondposities om bepaalde specifieke doelen te bereiken. Selectief kan, mits goed beargumenteerd, worden voorgesteld om actief grondbeleid toe te passen. Daarvoor is besluitvorming door de raad een voorwaarde. In de nota is opgenomen wanneer er sprake kan zijn van actief grondbeleid.

Grondprijsbeleid

Uitgangspunt is dat voor bouwrijpe grond een actuele marktwaarde wordt gevraagd. De gemeente acht het ongewenst dat ontwikkelingen via een te lage grondprijs worden gesubsidieerd. Dat zou feitelijk kunnen leiden tot ongeoorloofde staatssteun en dat is niet toegestaan. Een actuele waardebepaling is daarom gewenst. Jaarlijks worden de prijzen voor de uitgifte van grond herzien en gebruikt bij het bepalen van de actuele en marktconforme opbrengsten.

Voor de prijsbepaling van bouwgrond voor woningbouw en andere functies hanteert de gemeente in beginsel de genormeerde residuele methode. Hierbij wordt op basis van marktonderzoek een inschatting gemaakt van de commerciële waarde van de toekomstige ontwikkeling. Vervolgens wordt dit verminderd met de genormeerde bouw- en bijkomende kosten, gebaseerd op referentieprojecten. Wat overblijft (‘residu’) is de marktwaarde van de grond.

De gemeentelijke projecten bevinden zich in de afrondende fase. Er zijn geen of nog slechts beperkt gronden voor uitgifte beschikbaar. De grondprijzen van de resterende uit te geven kavels zijn volgens de hierboven beschreven methode geactualiseerd en opgenomen in de exploitatiebegrotingen.

3.3 Gehanteerde Rekenparameters

In onderstaande tabel zijn de belangrijkste parameters weergegevens die de gemeente Culemborg bij het actualiseren van de grondexploitaties gehanteerd heeft. Ter vergelijking zijn ook de gehanteerde parameters in 2023 weergegeven. De onderbouwing van de parameters is in de onderstaande tabel nader toegelicht.

Parameters	2023	2022
Rekenrente	0,57%	0,58%
Kostenstijging Grond-, Weg- en Waterbouw		
2023	5,0%	3,0%
2024	3,0%	2,0%
vanaf 2025	2,0%	2,0%
Opbrengstenstijging Woningbouw		
2023 t/m 2025	0,0%	3,0% - 2,0%
vanaf 2026	2,0%	2,0% - 2,5%
Opbrengstenstijging Niet-Woningbouw		
2023 t/m 2025	0,0%	1,5% - 2,0%
vanaf 2026	2,0%	2,0%

Toe te rekenen rente

De toe te rekenen rente van 0,57% is bepaald op basis van de gemiddelde rentevoet over het vreemd vermogen. Deze berekening is conform voorschriften BBV.

Kostenstijging Grond-, Weg- en Waterbouwprojecten

De kostenstijging voor de civieltechnische werken is gebasseerd op de index voor Grond- Weg- en Waterbouwprojecten (GWW). Daarbij is gebruik gemaakt van de analyse in de rapportage Outlook Grondexploitaties 2023 (Metafoor RO) en Prognose Parameters 2023 (Stadkwadraat). Voor dit jaar is de kostenstijging geschat op 5%, voor volgend jaar 3% en voor de middellange en langere termijn op 2%.

Opbrengstenstijging woningbouw

De opbrengstenstijging voor woningbouw is geschat op 0% tot en met 2025 vanwege een toenemende mate van onzekerheid over de marktontwikkelingen. Vanaf 2026 is een standaard indexatie van 2% gehanteerd. Deze percentages zijn gebaseerd op de gegevens van Metafoor Outlook Grondexploitaties 2023 en Stadkwadraat Prognose Parameters 2023.

Opbrengstenstijging niet-woningbouw

De opbrengstenstijging voor niet-woningbouw voor de korte termijn (ten en met 2025) is geschat op 0%. Vanaf 2026 is een standaard indexatie van 2% gehanteerd. Deze percentages zijn gebaseerd op de gegevens van Metafoor Outlook Grondexploitaties 2022 en Stadkwadraat Prognose Parameters 2023.

4. FINANCIELE SAMENVATTING PROJECTEN & ACTIVITEITEN

4.1 Actief Grondbeleid

In deze vorm van gebiedsontwikkeling kiest de gemeente voor een ondernemende, risicodragende rol. De gemeente produceert bouwrijpe grond voor uitgifte en richt de openbare ruimte in, al dan niet in samenwerking met andere partijen. Naast het uitvoeren van haar publiekrechtelijke taken, zoals het wijzigen van het bestemmingsplan, gedraagt de gemeente zich hier ook als privaatrechtelijke partij.
Doel van actief grondbeleid is onder andere het vergroten van de grip en invloed op de ruimtelijke ontwikkeling. De volgende categorieën projecten worden onderscheiden:

- Projecten in voorbereiding; projecten die worden voorbereid om aan de raad te worden voorgelegd ter vaststelling. De grondexploitatie is nog niet geopend. Voorbereidingskosten worden voorlopig apart geadministreerd en bij vaststelling van de grondexploitatie meegenomen als kostenpost.
- Projecten in uitvoering; de raad heeft een grondexploitatie vastgesteld, waardoor het project feitelijk in uitvoering is genomen. Kosten en opbrengsten worden op dit complex geactiveerd. In de begroting staan deze projecten te boek als 'Bouwgronden in exploitatie'.
- Projecten afgesloten in 2022; voor de volledigheid wordt een kort overzicht gegeven van projecten, die eind 2022 administratief zijn afgesloten.

De projecten in deze vorm van grondbeleid staan hieronder vermeld, met de actuele boekwaarde en het verwachte financiele resultaat bij afsluiting van het project. Waar dat aan de orde is, is aangegeven welk deel van de verwachte winst t/m boekjaar 2022 conform regelgeving al (tussentijds) is uitgenomen en toegevoegd aan de reserve grondexploitatie. Voor een inhoudelijke toelichting van de genoemde projecten wordt verwezen naar deel II van dit MPG.

Kerngegevens Actief grondbeleid		Boekwaarde per 31-12-2022	V/N	*Einde looptijd*	Verwacht resultaat op eindwaarde	V/N	(tussentijdse) Winstneming t/m 2022
Voorbereiding							
3.1.1	Jan van Riebeeck	-29.021	N	*2024*			
Uitvoering							
3.2.1	Pavijen V	-2.778.951	N	*2026*	6.684.127	V	16.829.519
3.2.2	Lanxmeer	-5.785.031	N	*2027*	-4.804.977	N	-
3.2.3	Sprokkelenburg	1.550.909	V	*2024*	923.223	V	4.730.983
3.2.4	Spoorzone-West	-872.949	N	*2027*	-1.653.572	N	-
Totaal		-7.915.043	N				21.560.502

4.2 Facilitair Grondbeleid

In deze vorm van gebiedsontwikkeling kiest de gemeente niet voor een ondernemende, maar voor een faciliterende rol. Onder randvoorwaarden van het bestemmingsplan en onder het publieke toezicht maakt de gemeente het voor initiatiefnemers mogelijk om op eigen grond een ontwikkeling te realiseren. De gemeentelijke rol beperkt zich voornamelijk tot het faciliteren van bestemmingsplanprocedures en de aanleg of afname van voorzieningen van openbaar nut. De risico's van het project zijn in principe voor de initiatiefnemer.
De gemeente verhaalt de kosten van har inspanningen en investeringen op initiatiefnemer. Daarvoor worden overeenkomsten afgesloten. De volgende categorieën projecten worden onderscheiden:

- Projecten in voorbereiding; de gemeente is in gesprek met initiatiefnemers om de voorgenomen ontwikkeling op haalbaarheid en wenselijkheid te onderzoeken. Er worden in principe afspraken gemaakt om de gemeentelijke onderzoekskosten in deze fase op initiatiefnemer te verhalen.

> Projecten in uitvoering; er is een anterieure overeenkomst met ontwikkelaar gesloten, die strekt tot definitieve uitvoering van de plannen. In deze overeenkomst is het kostenverhaal tijdens de uitvoeringsfase geregeld. Kostenverhaal staat in de begroting verantwoord als 'vordering'.
> Projecten afgesloten in 2022; voor de volledigheid wordt een kort overzicht gegeven van projecten, die eind 2022 administratief zijn afgesloten.

De projecten in deze categorie staan hieronder vermeld. Uitgangspunt is dat alle gemeentelijke kosten op basis van overeenkomsten met initiatiefnemers worden verhaald. Voor een inhoudelijke toelichting van de genoemde projecten wordt verwezen naar deel II, hoofstuk 4 van dit MPG.

Kerngegevens Facilitair grondbeleid		Boekwaarde per 31-12-2022	V/N
Voorbereiding			
4.1.1	Parallelweg Oost ('de Houtvijver')	-20.986	N
4.1.2	Honddijk 11	-60.365	N
4.1.3	Driehoek Rijksstraatweg/N320	-100.814	N
4.1.4	Rijksstraatweg 43	-5.300	N
4.1.5	Beesdseweg	-	-
4.1.6	Goilberdingendijk 51	-	-
Uitvoering			
4.2.1	TNT locatie ('de Molenaar')	34.670	V
4.2.2	Verenigingsgebouw Taqwa	-7.400	N
4.2.3	Watertoren / Pomphuis	-12.919	N
4.2.4	Godfried Bomansstraat 4-8	37.000	V
4.2.5	Lange Dreef 6	-	-
4.2.6	Triosingel 37	-	-
4.2.7	Boerenstraat 1	-	-
4.2.8	Honddijk 4 & 4a	-	-
Af te sluiten			
4.3.1	Amaliahof (v/h Elisabeth hof)	-428	N
Totaal		-136.543	N

4.3 Integrale Gebiedsontwikkeling

Binnen de integrale gebiedsontwikkeling is sprake van een overkoepelend programma waarbinnen (deel) ontwikkelingen zowel met actief grondbeleid als met faciliterend grondbeleid ontwikkeld kunnen worden. Over deze onderdelen van het programma rapporteren we in samenhang. Het gaat hier over het programma Stationsomgeving. In de tabel hieronder zijn de financiele kerngegevens weergegeven.

Kerngegevens Integrale gebiedsontwikkeling		Verwacht resultaat op eindwaarde		*Einde looptijd*
5.1	Programma Stationsomgeving	-7.570.180	N	*2033*

Het gepresenteerde resultaat betreft het verwachte eindresultaat van de gebiedsexploitatie Stationsomgeving 2023). In de komende jaren zullen actieve en facilitaire deelontwikkelingen na goedkeuring door de gemeenteraad in ontwikkeling genomen worden. Op dat moment is het ook noodzakelijk om over de vereiste middelen voor eventuele verliesgevende projecten te beschikken.

4.4 Samenwerkingsverbanden

Soms gaat de gemeente voor uitvoering van een gebiedsontwikkeling een intensieve samenwerking aan met een derde. Daarbij wordt veelal een aparte rechtspersoon opgericht, waar gemeente en de partner beiden aandeel in hebben. Deze vorm van samenwerking wordt in de begroting verantwoord in de paragraaf 'verbonden partijen'.
Feitelijk gaat het hier over het project Parijsch, dat de gemeente in een stichting/CV constructie met het bouwbedrijf Mourik Groot-Ammers uitvoert. In de tabel hieronder zijn de financiele kerngegevens weergegeven.

Kerngegevens Verbonden Partijen		Verwacht resultaat op eindwaarde		*Einde looptijd*
6.1	CV Parijsch	20.054.154	V	*2028*
	waarvan aandeel gemeente in resultaat & risico's:			*37,5%*
	Parijsch Zuid, gemeentelijke k/b	-1.550.603	N	*2028*
	Prognose resultaat tgv gemeente	7.520.308	V	*2028*

Er zijn verschillende geldstromen tussen CV Parijsch en de gemeente. In de gemeentelijke kosten-/ baten-opstelling Parijsch Zuid wordt hierin meerjarig inzicht gegeven.

Voor een inhoudelijke toelichting van de genoemde projecten wordt verwezen naar deel II van dit MPG.

4.5 Verspreide Eigendommen

Dit betreft de voorraad aan gronden/vastgoed, die door de grondbedrijfsfunctie veelal strategisch zijn aangekocht of ingebracht. Een deel van deze complexen wacht op nadere planvorming in de toekomst. Een ander deel wordt reeds voorbereid voor verkoop of ontwikkeling. De eigendommen staan in de begroting verantwoord als materiële vaste activa.

De projecten in deze categorie staan hieronder vermeld, met de actuele boekwaarde. De BBV-regelgeving stelt dat de boekwaarde van de objecten niet hoger mag zijn dan de actuele marktwaarde. Dat is recent getoetst met onafhankelijke taxaties en leidde niet tot noodzakelijke afboekingen.

Kerngegevens Verspreide eigendommen		Boekwaarde per 31-12-2022	V/N
Verspreide eigendommen			
6.1.1	Jan van Riebeeck	-400.000	N
6.1.2	Schoolhof Oost 30	-70.703	N
6.1.3	Voorkoop	-302.122	N
6.1.4	Veerweggebied	-159.579	N
Totaal		-932.404	N

Voor een inhoudelijke beschrijving van de genoemde objecten wordt verwezen naar deel II van dit MPG.

4.6 Risicoanalyse

METHODIEK

Voor een goede beheersing van de projecten, en daarmee van de middelen, wordt jaarlijks een portefeuillebrede risicoanalyse uitgevoerd. Deze analyse leidt tot onderbouwde risicobedragen, die binnen het weerstandsvermogen moeten worden voorzien. Conform gemeentelijk beleid worden deze risico's opgevangen binnen de reserve grondexploitatie.

In nauwe samenwerking met de projectleiders is begin 2023 een actualisatie van de risicoanalyse uitgevoerd. Daarbij is onderscheid gemaakt in twee soorten risico's;

> Projectspecifiek; Per project worden de project-specifieke risico's geïnventariseerd en voorzien van oorzaak en het financieel gevolg als het risico zich in volle omvang zou voordoen. Daarnaast wordt ingeschat hoe groot de kans is dat het risico zich voordoet. Risicomanagement baseert zich namelijk op de aanname dat niet alle risico's zich gelijktijdig voordoen. Dit resulteert in 'gewogen risico's' per project: *effect x kans*.
> Generiek; Dit betreffen risico's die zich in alle projecten in min of meer dezelfde mate voordoen, zoals conjuncturele- en omgevingsrisico's. Hieronder zijn ook begrepen de mogelijke effecten van een economische teruggang, veranderende wet- & regelgeving en de gevoeligheden daarvan voor de grondexploitaties. Ook deze risico's zijn gewogen naar kans van optreden.

Toelichting generieke risico's

Voor wat betreft de generieke risico's zijn de volgende gevoeligheden voor de grondexploitaties geanalyseerd.

Risico's financiële parameters

De **rekenrente** is conform het BBV de gemiddelde rentevoet over het vreemd vermogen. Het vreemd vermogen is een samenstelling van kortlopende en langlopende leningen. Omdat veel langlopende leningen zijn vastgelegd op het huidige (lage) rentepercentage, heeft een mogelijke rentewijziging op termijn effect op de rekenrente in de grondexploitaties.
De verwachting is dat de gemiddelde rente van de leningportefeuille van de gemeente en daarmee voor de gerxen, zich op middellange termijn zal ontwikkelen naar rond de 2% (plus 1,27%). Anderzijds houden we in de risico's rekening met een rentedaling naar 0,1% (minder 0,5%), op basis van de coulanceregeling in de Notitie Grondbeleid (Commissie BBV, 2019)

Voor de **inflatie** wordt gebruik gemaakt van de benchmark die Metafoor hiervoor jaarlijks publiceert en de cijfers van het CBS. De inflatie is sinds eind 2021 ineens flink gestegen. De verwachting is dat de relatief hoge inflatie nog enige tijd zal aanhouden. Tegelijkertijd kan niemand in de toekomst kijken wat betreft de inflatie, zeker niet op langere termijn. Daarom hanteren we in de risicoanalyse een bandbreedte van 4% rondom het gekozen inflatiecijfer vanaf twee jaar na prijspeildatum 1 januari 2023 (dus 2% hoger en 2% lager).

Risico's vraaguitval

Er zijn drie voorname factoren geïdentificeerd die als conjuncturele risico zijn aan te merken:

1. Demografische ontwikkeling
2. Differentiatie woonproducten
3. Consumentenvertrouwen & financierbaarheid

1. **Demografische ontwikkeling**: de laatste inzichten laten zien dat in Culemborg tot 2040 het aantal inwoners blijft groeien als gevolg van autonome groei. Daarna, minstens tot 2050 blijft als gevolg van binnenlandse migratie en huishoudensverdunning het aantal huishoudens groeien (bron: cijfers PBL/Primos). Zichtbaar is dat veel bewoners uit de regio Utrecht, Culemborg als aantrekkelijke woonplaats zien. Er treedt ook verdringing op: bestaande bewoners van Culemborg maken de stap naar bijvoorbeeld Beusichem of Buren. Afhankelijke van de mate waarin Culemborg de komende jaren in staat is woningen te bouwen, heeft dit een prijsopdrijvend effect.

2. **Differentiatie woonproducten**: voor de bestaande Culemborgse bewoners is vooral extra vraag te zien naar woningen voor ouderen ('hier wil ik oud worden') en een/tweepersoonshuishoudens. Dit kunnen appartementen zijn, maar ook kleinere grondgebonden producten zoals patiowoningen. Nieuwe gezinswoningen zullen vooral bewoners aantrekken van buiten Culemborg.
   Overig eigenschappen van de lokale woningmarkt:
   > Zeer dure woningen zijn ondervertegenwoordigd.
   > Voor sociale woningen is een goede voorraad aanwezig, waarbij vooral belangrijk is de voorraad te blijven vernieuwen en verduurzamen.

3. **Consumentenvertrouwen & financierbaarheid**: Waar er tot begin 2022 sprake was van sterk oplopende woningprijzen, zijn de woningprijzen in de loop van 2022 gestabiliseerd. Over 2022 als geheel is nog sprake geweest van een lichte stijging van de prijzen. Mede door een sterk oplopende (hypotheekrente) is vanaf het tweede deel van het jaar een prijsdaling ingezet. De economische onzekerheid is in 2022, mede als gevolg van de oorlog in Oekraïne, toegenomen. De verwachting is dat door de woningcrisis de vraag naar nieuwbouw woningen hoog zal blijven. De verhuurbaarheid en verkoopbaarheid van woningen is nog hoog maar de woningen zijn steeds minder bereikbaar voor een steeds groter wordende groep mensen. Daarnaast zal het dalende consumenten vertrouwen er voor zorgen dat woningzoekende voorzichtig worden, wat een drukkend effect heeft op de woningprijzen. Dit in combinatie met de gestegen rente, waardoor de leencapaciteit afneemt, leidt dit naar verwachting tot dalende prijzen.

   Voor de risicoanalyse concluderen we:
   - De structurele vraag naar woningen blijft bestaan
   - Een terugval als gevolg van laag consumentenvertrouwen en recessie is mogelijk. Als gevolg hiervan zullen de woningprijzen mogelijk blijven dalen.
   - De woningbouwkosten zijn in 2022 harder gestegen dan verwacht. De verwachting is dat de bouwkosten voorlopig blijven doorstijgen.
   - Dit is getalsmatig als volgt uitgewerkt: we houden rekening met een risico van 20% daling van grondopbrengsten.

Risico's personeelstekorten gemeente

De gemeente heeft moeite om voldoende gekwalificeerd **personeel** te vinden om in te zetten op de verschillende projecten. Dit is vertaald in het risico van een jaar vertraging van een project en extra plankosten als gevolg daarvan.

Risico's wet- & regelgeving rondom PFAS en stikstof

In de afgelopen jaren is veel aandacht geweest voor de gevolgen van wet- & regelgeving (en daarop volgende uitspraken van de rechter) voor de bouw. **PFAS en stikstof** zijn de belangrijkste voorbeelden. Hoewel het kabinet op beide dossiers maatregelen heeft genomen, denken veel experts dat deze maatregelen niet alle problemen oplossen en de kans groot is dat deze complexe wet- en regelgeving opnieuw invloed heeft op de planprocessen door het hele land.

Dit is vertaald in het risico van een jaar vertraging van een project en extra plankosten als gevolg daarvan.

SAMENVATTING UITKOMSTEN

De tabellen in deze paragraaf geven een samenvatting van de resultaten weer. De genoemde risicobedragen zijn 'gewogen', dat wil zeggen dat de in geld gekwantificeerde risico's zijn vermenigvuldigd met de ingeschatte kans dat deze risico's zich ook daadwerkelijk voordoen. Op grond van het "voorzichtigheidsprincipe" zijn hierbij de negatieve risico's vertaald naar de noodzakelijke omvang van de risicodekking. Positieve risico's betreffen optimalisatiemogelijkheden die eerst gerealiseerd dienen te worden alvorens deze 'in te rekenen'.

De risicoanalyse is als geheim aangemerkt, vanwege de gevoelige inhoud en de gemeentelijke positie in onderhandelingssituaties. De analyse is opgenomen in de gedetailleerde toelichting van de grondexploitaties. Deze liggen voor de raad ter inzage.

Gewogen projectrisico's			
Actief grondbeleid		per 1-1-2023	V/N
Voorbereiding			
3.1.1	Jan van Riebeeck	-15.000	N
Uitvoering			
3.2.1	Pavijen V	-851.000	N
3.2.2	Lanxmeer	-420.000	N
3.2.3	Sprokkelenburg	-24.000	N
3.2.4	Spoorzone-West	-1.250.000	N
Totaal actief grondbeleid		-2.560.000	N

Gewogen projectrisico's		
Facilitair grondbeleid	per 1-1-2023	V/N
Totaal facilitair grondbeleid	-61.000	N

Gewogen Exitrisico's		
Integrale gebiedsontwikkeling	per 1-1-2023	V/N
Totaal integrale gebiedsontwikkeling	-3.880.000	N

Gewogen projectrisico's		
Verbonden Partijen	per 1-1-2023	V/N
Totaal verbonden partijen	-106.000	N

Gewogen generieke risico's	per 1-1-2023	V/N
dalende rente	-30.500	N
stijgende rente	-175.000	N
stijgende inflatie	-20.500	N
dalende inflatie	-117.500	N
laag conjunctuur	-784.500	N
krappe arbeidsmarkt	-45.500	N
ontbrekend coherent rijksbeleid	-37.500	N
Totaal	-1.211.000	N

Gewogen risico's		
Samenvatting	per 1-1-2023	V/N
Actief grondbeleid	-2.560.000	N
Facilitair grondbeleid	-61.000	N
Integrale gebiedsontwikkeling (exit risico's)	-3.880.000	N
Verbonden Partijen	-106.000	N
Generieke risico's	-1.211.000	N
Totaal portefeuille	-7.818.000	N

5. RESERVES & VOORZIENINGEN

In dit hoofdstuk wordt inzicht gegeven in de staat van reserves en voorzieningen van de grondexploitatie in. Voorts wordt de staat van reserves en voorzieningen nader toegelicht. Tenslotte worden de toekomstige ontwikkelingen in relatie tot het MPG verkend.

5.1 Toelichting op de staat van reserves & voorzieningen

Voor het taakveld grondexploitatie is een reserve grondexploitatie ingesteld. Hier worden (tussentijdse) winstnemingen uit grondexploitaties aan toegevoegd en onttrekkingen gedaan ten behoeve van nadelige plannen (verliesvoorzieningen), restwerken ten behoeve van afgesloten grondexploitaties en overige activiteiten.

(TUSSENTIJDSE) WINSTNEMINGEN

Op grond van de geactualiseerde grondexploitatieberekeningen dient conform BBV-voorschriften tussentijds € 0,14 miljoen winst genomen te worden uit het project Pavijen V en uit Sprokkelenburg. Deze winst wordt toegevoegd aan de reserve grondexploitatie.

VOORZIENING VERLIESGEVENDE PLANNEN

Voor projecten met een nadelig eindsaldo dient conform BBV-voorschriften een voorziening te worden gevormd ter hoogte van het gehele verlies. Vanuit het voorzichtigheidsbeginsel en omwille van transparantie worden verliesvoorzieningen getroffen op eindwaarde.

Verloop voorziening verliesgevende plannen	Einddatum	Stand per 1-1-2022	Mutaties in 2022	Stand per 31-12-2022
Lopende complexen				
- Lanxmeer	*2027*	*4.819.781*	*-14.804*	***4.804.977***
- Spoorzone-West	*2027*	*1.703.876*	*-50.305*	***1.653.572***
Totaal		6.523.657	-65.108	6.458.549

Op basis van de geprognosticeerde resultaten is € 6,46 miljoen aan verliesvoorzieningen getroffen voor de complexen Lanxmeer en Spoorzone-West. De verliesvoorziening is met circa € 0,07 miljoen verlaagd.
Voor een uitgebreidere toelichting wordt u verwezen naar deel II van dit MPG en de onderliggende grondexploitaties.

RESTWERKEN AFGESLOTEN GRONDEXPLOITATIES

Bij het afsluiten van de grondexploitaties *Buitenhof en Hart van Nieuwstad* zijn de afgelopen jaren door de raad besluiten genomen voor het beschikbaar stellen van budget voor restwerken.
De restwerken voor *Hart van Nieuwstad* zijn afgelopen jaar afgerond, de restant claims teruggestort in de reserve grondexploitatie. De restant claim voor *Buitenhof* wordt doorgeschoven naar 2023 en verder.

OVERIGE ACTIVITEITEN

Haalbaarheidsonderzoeken nieuwe grondexploitaties

Voor het voorbereiden en opstarten van nieuwe grondexploitaties (*haalbaarheidsonderzoeken*) heeft de raad in 2020 € 650.000,- werkkapitaal beschikbaar gesteld, daarvan resteert begin 2023 circa € 229.000. Het restant budget wordt doorgeschoven naar 2023.

Extra inzet op realisatie initiatieven (Investeringsagenda Leefbare Stad 2021 e.v.)

Voor de woningbouwopgave waar de gemeente Culemborg voor gesteld staat is, in het kader van de Investeringsagenda Leefbare Stad, een incidenteel budget beschikbaar gesteld ten laste van de reserve grondexploitatie. In 2022 is het restant budget van circa € 110.800,- aangewend voor:

> het inrichten van het kostenverhaal afgestemd op particuliere initiatieven;
> de begeleiding van particuliere initiatieven in Lanxmeer, Jan van Riebeeckstraat en voor de Werfklas. De *lessons learned* zijn verwerkt in onze werkprocessen en werkwijze.

5.2 Staat van Reserves & Voorzieningen

Verloop reserve Grondexploitatie * reeds door de raad besloten	2022*	Prognose op basis van huidige inzichten 2023	2024	2025	2026
Reserve per 1 januari	10.534.657	9.813.796	9.241.286	9.986.177	11.508.509
Toevoegingen door (tussentijdse) winstnemingen					
- Pavijen V	-389.584	-160.610	192.244	1.149.785	5.371.907
- Sprokkelenburg	475.022	299.293	552.647	372.547	
- ONS-locatie (af te sluiten in 2021)	4.275				
Onttrekkingen					
- Mutaties verliesgevende plannen	-544.141	65.108			
- Overige mutaties uit jaarrekening*	-76.018				
Mutaties tbv restwerken afgesloten grondexploitaties					
- Buitenhof*		-128.682			
- Hart van Nieuwstad* (afgerond in 2022)	-10.968				
Overige acitviteiten					
- PvA mobiliteitsplan*	-65.242				
- Haalbaarheidsonderzoeken nieuwe grexen*		-228.904			
- Woningbouwlocaties, verdiepende woningvraag*	-3.375	-418.716			
- Extra inzet op realiseren initiatieven ((C)PO)*	-80.540				
- Betaalbaar wonen en groen*	-30.290				
Reserve per 31 december	9.813.796	9.241.286	9.986.177	11.508.509	16.880.416
Ondergrens reserve	4.658.500	7.689.500	6.612.000	6.049.500	4.405.000

Deze ondergrens is gebaseerd op de risicoanalyse 2023, waarbij alle huidige projecten en activiteiten zijn geanalyseerd en financieel vertaald. Nieuwe projecten en activiteiten kunnen tot nieuwe risico's leiden, evenals nieuwe inzichten en marktomstandigheden.

5.3 Verkenning toekomstige ontwikkelingen

Het MPG geeft een beeld van de projecten die we als gemeente uitvoeren. Met onze grondexploitaties en facilitaire projecten werken we aan de gemeentelijke doelstellingen op het gebied van wonen, werken en maatschappelijke voorzieningen. Tegelijkertijd geven we ook invulling aan andere betrokken beleidsvelden: we geven ontwikkelaars een opgave mee op het gebied van duurzaamheid, klimaatadaptatie, groen en biodiversiteit. Ook vanuit verkeer, stedenbouwkundige structuur en erfgoed stellen we eisen aan de ontwikkeling. Als het kan nemen we in onze projecten ook aanpassingen mee die direct aan het plangebied grenzen, zoals het aanpassen van een ontsluitingsweg of een stukje hoofd-groenstructuur. Onze projecten hebben impact op de directe leefomgeving van bewoners. Voor omwonenden is een nabij gelegen woningbouwontwikkeling een grote verandering. Nieuwe bewoners vinden er een nieuw thuis. We hebben als doel projecten te realiseren die een goede en gezonde leefomgeving bieden voor nieuwe en bestaande bewoners.

Ook het afgelopen jaar zijn de kosten voor bouw, en grond-, weg- en waterbouw gestegen. Er is schaarste aan materialen (metalen, hout) en aan personeel. Ook de energieprijzen spelen daarin een rol. Daarnaast vragen de eisen op het gebied van duurzaam en klimaatadaptief bouwen om andere, vaak ook duurdere materialen en/of bouwmethoden. De huizenprijzen bleven licht stijgen, maar de kosten stegen nog meer. Dat zien we terug in onze lopende projecten. Ondanks dat ziet het meerjaren perspectief er rooskleurig uit. We hebben als gemeente

enkele projecten met grote winstpotentie: Pavijen V en Sprokkelenburg. We staan echter ook voor een hele grote en complexe woningbouwopgave. En dat met een behoorlijke tijdsdruk. De woningvraag in Culemborg is, net als in de rest van Nederland, hoog. In Culemborg vooral voor één en twee persoons huishoudens, maar bij gebrek aan doorstroming eigenlijk voor alle doelgroepen. Daar bovenop komt een substantiële taakstelling in de opvang van statushouders, asielzoekers, Oekraïense vluchtelingen en minderjarige alleenstaande vluchtelingen. Op basis van de spreidingswet zal iedere gemeente daar vanaf 2023 een eigen deel aan moeten bijdragen. In regionaal verband mag wel uitgewisseld worden.
Een deel van die opgave wordt gerealiseerd in de lopende projecten. Ook zijn er nog enkele andere gemeentelijke gronden beschikbaar waar op basis van de omgevingsvisie woningbouw kan plaatsvinden. Tevens zijn er verschillende particuliere initiatieven die bijdragen aan onze woningbouwopgave. Daarnaast bereiden we in de Stationsomgeving de transformatie van een deel van het bedrijventerrein Pavijen I naar woningbouw voor.

Volgens het regionale woningbouwprogramma en de verschillende woonbehoefteonderzoeken is het onze opgave om in de periode van 2020 - 2030 om ongeveer 2.000 woningen te bouwen in Culemborg. In de periode 2030 - 2040 verwachten we ook nog een extra vraag naar 1.000 woningen. Rekening houdend met plannings-optimisme plannen we in ons woningbouwprogramma 130% van het aantal te bouwen woningen. . In Parijsch en Lanxmeer verwachten we in deze periode circa 750 woningen te bouwen. In facilitaire en overige projecten verwachten we nog zo'n 700 woningen te bouwen. In de Stationsomgeving (fase I) zijn er tot 2032 nog eens 1.700 woningen gepland.

De gemeente heeft enkele verspreide eigendommen, waar mogelijk woningbouw gerealiseerd kan worden. Op de locatie Jan van Riebeeckstraat is hiervoor een haalbaarheidsonderzoek opgestart, samen met een CPO en KleurrijkWonen. Ook in Voorkoop zal in 2023 gestart worden met het onderzoeken van de mogelijkheden naar woningbouw. Voor de Dr. Hockesingel zijn we in gesprek met de eigenaar van de panden. Voor de locatie geldt dat primair het verkeersknelpunt zal worden onderzocht, woningbouw lijkt minder passend. Het is één van de toegangen, die vanuit het regieplan Binnenstad meer geaccentueerd zal worden. Het onderzoek naar deze locatie start in 2024. Het Veerweggebied is complex en buitendijks, daar spelen verschillende opgaven. Deze locatie is in beeld om op termijn verder te onderzoeken.
In de Stationsomgeving werken we aan de toekomst van Culemborg. We maken een wijk met een duurzame en levendige woon- en werkomgeving waar de identiteit van de creatieve maakindustrie voelbaar is en blijft. Een wijk waar Culemborgers een passende woning kunnen vinden en gezond en prettig kunnen leven. Het hart van de wijk wordt gevormd door een modern multifunctioneel station. Met deze ontwikkeling versterken we de duurzame bereikbaarheid van onze stad en verbeteren we de verbinding tussen het Rivierenland en de Randstad. In 2023 zal het eerste bestemmingsplan worden voorgelegd, waarin de milieucategorieën naar beneden worden gebracht. Doelstelling is om woningbouw in de eerste fase mogelijk te maken. Met de uitbreiding van het voorkeursrecht, de aankoop van de productiehallen van Gispen en met het vaststellen van de structuurvisie voor de Stationsomgeving hebben we onze regiepositie in het gebied versterkt.

De ontwikkeling van de Stationsomgeving is alleen mogelijk met een flinke bijdrage van publieke partijen. De reserve grondexploitatie is bedoeld om het grondbeleid waar te kunnen maken. Het is een middel voor de raad om haar ambities op het gebied van de ontwikkeling van woningbouw en bijbehorende fysieke voorzieningen daadwerkelijk te kunnen realiseren. Investeren in de Stationsomgeving past daar bij. Daarnaast dragen het Rijk en de provincie Gelderland substantieel bij via de Woningbouwimpuls en de subsidie voor Infrastructurele maatregelen ten behoeve van de versnelling van de Woningbouw.

BIJLAGE: DEFINITIES

BOEKWAARDE

De boekwaarde geeft het totaal aan gemaakte kosten en opbrengsten weer, die op de peildatum (in dit geval 1-1-2023) al ten behoeve van een project gerealiseerd zijn. Hierin is ook de rente opgenomen, die tot de peildatum is bijgeschreven.

STARTWAARDE

De startwaarde is een berekening van een bedrag op het prijspeil van heden (in dit geval 1-1-2023). Het geeft weer wat bijvoorbeeld een brug kost, indien deze nu zou worden gemaakt. Hierbij is dus geen rekening gehouden met toekomstige kosten- (of opbrengsten)stijging of toekomstige rentewinsten/-verliezen.

REËLE OF GEÏNDEXEERDE WAARDE

Dit betreft de waarde van een opbrengst of investering op het moment dat deze daadwerkelijk wordt gerealiseerd. Om dit bedrag te berekenen wordt de startwaarde (wat kost het nu) gecorrigeerd met de voorspelde kostenstijging, tot het moment van realisatie (bijvoorbeeld in juli 2025). Ergo: dit is het bedrag, dat in het jaar van realisatie feitelijk moet worden betaald. Voor opbrengsten wordt dezelfde methodiek gehanteerd. Rente-effecten worden buiten beschouwing gelaten.

EINDWAARDE

Alle kosten en opbrengsten ten behoeve van een project worden bij elkaar gebracht in een exploitatieberekening. Deze berekening heeft een einddatum, waarop ook het project administratief wordt afgesloten. Het saldo op deze einddatum is het zogeheten ‘eindwaardesaldo’. Dit is het bedrag, dat op de datum van afsluiting daadwerkelijk moet worden verrekend. Om dit te kunnen berekenen, worden alle individuele kosten en opbrengsten naar de einddatum doorberekend en dan gesaldeerd. Hierbij wordt, naast de kostenstijging, ook de rente berekend.

REKENVOORBEELD

Startdatum exploitatieberekening..... : 1 januari 2023

Brug wordt aangelegd in 2025

Einddatum exploitatieberekening..... : 31 december 2028

Kostenstijging..... : 3%

Rente..... : 0,75%

Kosten van een brug op startwaarde (op 1 januari 2023).....= € 100,00

Reële waarde van deze investering (op 1 juli 2025) is € 100 ,00 + 2,5 jaar kostenstijging .....= € 107,67

Eindwaarde van deze investering (op 31 december 2028) is € 107,67 + 2,5 jaar rente .....= € 109,70